

Den ungerska befolkningen under andra världskriget

ETERNAL ECHOES

Teach and Learn About the Holocaust

Den ungerska befolkningen under andra världskriget

Introduktion

Övergången mellan fred och krig var inte självklar för det ungerska folket. Även om inget förändrades i landet den 1 september 1939, då Nazityskland invaderade Polen och andra världskriget bröt ut, hade ungerska trupper redan drabbat samman med tjeckoslovakiska styrkor i Transkarpatien den 15 mars 1939. Den 22 april 1941 anföll ungerska trupper Jugoslavien och marscherade in i Vojvodina, den nordligaste delen av Jugoslavien (dagens Serbien). Vid det laget hade Jugoslavien redan upphört att existera.

Den 26 juni 1941 förklarade premiärminister László Bárdossy krigstillstånd mellan Ungern och Sovjetunionen. Detta kom efter att staden Kosice bombats av okända, men förmodade sovjetiska flygplan. Storbritannien förklarade krig mot Ungern den 7 december 1941, medan Ungern förklarade krig mot USA några dagar senare. De första bomberna föll över Budapest i september 1942. De oväntade bombningarna, som genomfördes av långdistansflygplan, orsakade endast mindre skador. Inte förrän den 3 april 1944 fick de ungerska invånarna uppleva den fulla fasan av luftkrig.

Ungersk militär och en tysk pansarvagn. Budapest, oktober 1944.

Den fridfulla landsbygden

Livsmedelsförsörjningen i Ungern var relativt god fram till 1944, endast bristen på vissa råvaror (till exempel läder) orsakade problem. I september 1941 infördes ransonering av bröd och mjöl. Mjök och kött ransonerades från maj 1942, men allt förblev tillgängligt på den fria marknaden. Först 1943 tog jordbruksministern beslut om obligatoriska produktleveranser till staten. Systemet byggde på hur mycket jordbrukarens mark var värd, inte på vad som faktiskt producerades. Jämfört med förhållandena under första världskriget påverkade inte detta system nämnvärt levnadsstandarden. Dessutom verkade Ungern vara en oas av lugn och välbefinnande jämfört med Tyskland och de ockuperade områdena.

Spänningar i samhället orsakades i första hand av den etniska frågan. Eftersom man lagt under sig stora nya landområden hade 27 procent av landets befolkning inte ungerska som modersmål. De ungersk-slovakiska och ungersk-rumänska relationerna var mycket dåliga. Hela tiden utbröt mindre väpnade konflikter vid den ungersk-rumänska gränsen, några med dödlig utgång.

En krigsskådeplats

Från slutet av augusti 1944 blev Ungern en krigsskådeplats. Från september kom tiotusentals flyktingar från Transsylvanien. Deras, och den ständigt ökande flyktingströmmens behov måste tillfredställas. Landet förklarades vara en militär zon. På flera ställen la tyska och ungerska militärer beslag på alla varor som producerades, ofta med våld. Den 15 oktober 1944 försökte Miklós Horthy underteckna ett vapenstillestånd med Sovjetunionen, men hans försök misslyckades och Pilkorspartiet, under ledning av Ferenc Szálasi, tog makten med tysk hjälp.

Regeringen Ferenc Szálasi var en koalitionsregering, med företrädare för mindre extremhögerpartier. Pilkorspartiets ökade makt innebar en våg av terror. Deras kontroll av domstolarna gjorde att det inte fanns någon möjlighet att protestera mot våldet. Rån, bortföranden och mord hände hela tiden, i synnerhet i Budapest, men också i många städer på landsbygden. Efter 1944 kontrollerade dock regeringen Szálasi i praktiken endast de nordöstra grevskapen i Transdanubien, ett område väster om Budapest.

Sovjetiska trupper korsar den ungerska gränsen

I september 1944 nådde Röda armén den ungerska gränsen. Generellt kan sägas att de sovjetiska trupperna behandlade den ungerska befolkningen ännu hårdare än den tyska ockupationsmakten. De grymheter som begicks kan delas in i två kategorier. Dels de krigsförbrytelser som enskilda sovjetiska soldater och Röda armén utförde, främst massvåldtäkter av kvinnor, rån och mord. Dels den andra kategorin, som omfattar fängslandet och deportationen av delar av befolkningen (framför allt etniska tyskar) och den systematiska plundringen av landet.

Förluster

Förlusterna på den ungerska sidan kan jämföras med tyska, polska, jugoslaviska och sovjetiska siffror. Det innebär att de tillhör den högsta kategorin av förluster i kriget. Från en befolkning på 14,6 miljoner (1941 års gränser), finner man cirka 340 000–360 000 militära förluster och 590 000 civila offer, av dessa är omkring 450 000–490 000 personer som förföljdes och mördades på grund av sin judiska härkomst. Bombningarna 1944–1945 krävde ungefär 20 000–30 000 offer. Minst 30 000 civila miste livet i strider. 690 000 soldater och 230 000 civila (de flesta inifrån 1938 års gränser) – totalt 920 000 personer – togs som krigsfångar. 56 procent av soldaterna och nästan varje deporterad civil, sammanlagt cirka 616 000 personer, deporterades till Sovjetunionen. Ungefär en tredjedel dog i fångenskap, resten återvände till Ungern efter kriget.

© 2013, 2014 författaren samt Svenska kommittén mot antisemitism

Text: Krisztián Ungváry, historiker

Översättning: Lena Jersenius

Grafisk form: Cecilia Undemark Péterfy